

فصل اول

مروری بر سیستمهای اطلاعاتی حسابداری

سیستم اطلاعاتی حسابداری چیست؟

یک سیستم عبارتست از مجموعه ای از دو یا چند جزء مرتبط به هم که به منظور دستیابی به یک هدف باهم در تعاملند.

سیستم اطلاعاتی حسابداری شامل افراد، روشها و شیوه های فن آوری اطلاعاتی است.

سیستم اطلاعاتی حسابداری در یک بنگاه تجاری سه وظیفه زیر را انجام می دهد:

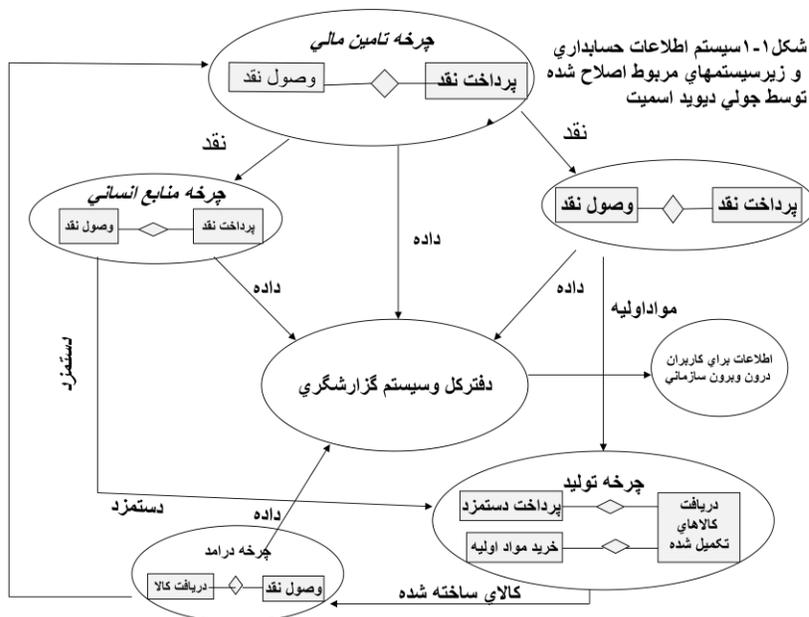
1- گردآوری و ذخیره داده های مربوط به فعالیت ها و رویدادها، به طوری که یک بنگاه تجاری بتواند آنچه را رخ داده است، بررسی کند.

2- پردازش و تبدیل داده ها به اطلاعات مفید برای تصمیم گیری به نحوی که مدیریت بر مبنای این اطلاعات قادر به برنامه ریزی، اجرا و کنترل فعالیتهای شرکت باشد.

3- طراحی کنترل های داخلی کافی به منظور حفاظت از داراییها، از جمله مدارک و اطلاعات بنگاه تجاری .

شکل 1-1 سیستم اطلاعات حسابداری و زیرسیستمهای مربوط اصلاح شده توسط جولی دیوید اسمیت

بیشتر فعالیت ها و رویدادهای واحد تجاری تکراری و مشابه هستند این رویدادها می توانند در پنج چرخه اساسی طبقه بندی شوند که هر کدام به عنوان یک زیر سیستم اصلی در سیستم اطلاعاتی حسابداری قرار دارد

مطالعه سیستم های اطلاعاتی حسابداری پایه و اساس حسابداری

در بیانیه مفاهیم بنیادی حسابداری شماره 2 کمیته تدوین استانداردهای حسابداری مالی، حسابداری به عنوان یک سیستم اطلاعاتی تعریف و همچنین بیان گردید که هدف اولیه حسابداری تهیه اطلاعات مفید برای تصمیم گیری است.

بنابراین کمیته اطلاعات آموزش حسابداری توصیه میکند که در مطالب دروس آموزشی حسابداری باید تاکید شود که حسابداری شناسایی اطلاعات، توسعه، اندازه گیری و فرایند ارتباطات است. کمیته یاد شده پیشنهاد کرد محتوای دروس آموزشی به نحوی طراحی شود تا دانشجویان بتوانند سه مفهوم اساسی زیر را به خوبی درک کنند.

1- نحوه استفاده از اطلاعات در تصمیم گیری

2- ماهیت، طراحی، اجرا و استفاده از یک سیستم اطلاعاتی حسابداری

3- نحوه گزارشگری اطلاعات مالی

جدول 1-1 مهمترین فعالیت های کاری دهگانه حسابداران:

1- سیستمهای حسابداری و گزارشگری مالی

2- برنامه ریزی استراتژیک بلند مدت

3- مدیریت حسابداری و عملکرد مالی

4- خدمات مشاوره ای داخلی

5- بودجه بندی کوتاه مدت

6- تجزیه و تحلیل اقتصادی و مالی

7- بهبود فرآیند

8- سیستمهای عملیاتی و رایانه ای

9- ارزیابی عملکرد

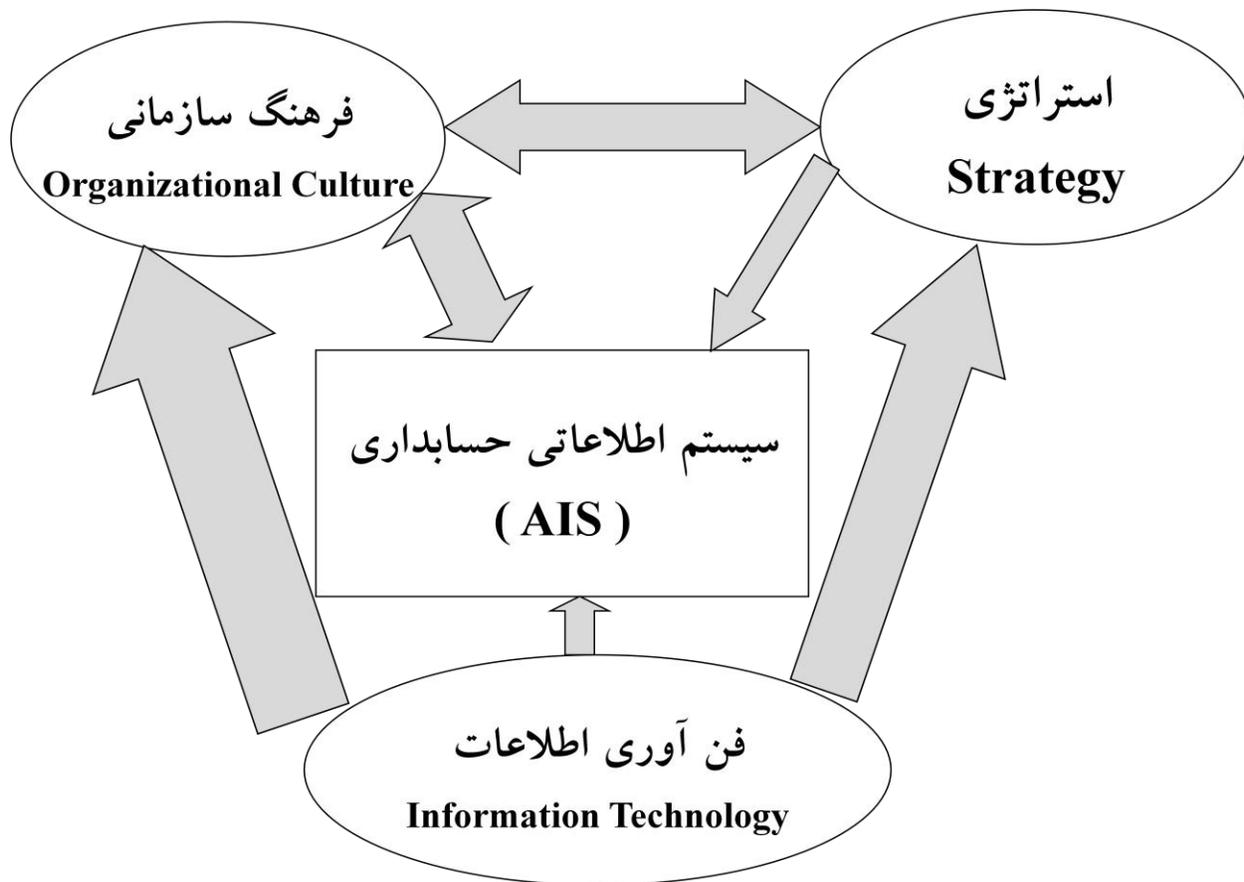
10- تجزیه و تحلیل های سود آوری کالا و مشتریان

فن آوری اطلاعات و استراتژی شرکت:

در جدول شماره 1-1 دومین وظیفه مهم حسابداران شرکتها برنامه ریزی استراتژیک بلندمدت اعلام شده است. چگونگی همسویی فن آوری اطلاعات با استراتژی سازمان در سیستم اطلاعاتی حسابداری تشریح می گردد همانطور که در شکل 2-1 نشان داده می شود، استراتژی شرکت یکی از عواملی است که باید تاثیر آن در طراحی سیستم اطلاعاتی حسابداری لحاظ گردد.

شکل 2-1 عوامل موثر در طراحی سیستم اطلاعات حسابداری

این شکل نشان می دهد که فن آوری اطلاعات در طراحی یک سیستم اطلاعاتی حسابداری به چه میزان موثر است

سیستم های اطلاعاتی حسابداری و استراتژی شرکت

شیوه های بسیاری برای سرمایه گذاری در فن آوری اطلاعات وجود دارد تا سیستم اطلاعاتی حسابداری توانایی بیشتری برای بالا بردن ارزش سازمان و اصلاح آن داشته باشد. به دلیل محدودیت منابع واحدهای اقتصادی، یکی از تصمیمات مهم این است که کدام تکنیک های جدید و شیوه های اصلاح سیستم اطلاعاتی حسابداری، بیشترین بازده را برای سازمان دارد. تصمیم گیری منطقی و تحقق هدف مذکور مستلزم آنست که حسابداران و متخصصان سیستمهای اطلاعات استراتژی سازمان خود را بشناسند.

استراتژی و موقعیت های استراتژیک

میشل پورتر، استاد رشته مدیریت بازرگانی دانشگاه هاروارد، موفقیت یک بنگاه تجاری در بلند مدت را مستلزم انتخاب یکی از دو استراتژی زیر میداند:

1- تولید کننده ای باشد با هزینه تولید کمتر از رقیبان.

2- تولید کننده ای باشد که محصولات و خدماتش متمایز از سایر رقباست.

پورتر بیان میکند که تصمیم گیری اساسی شرکتها باید شامل انتخاب موقعیت استراتژیکی باشد که آنها می خواهند بپذیرند او سه موقعیت استراتژیک اساسی زیر را توصیف میکند :

1- موقعیت استراتژیک بر مبنای تغییرات:

این موقعیت شامل تولید یا ارائه زیر مجموعه ای از محصولات یا خدمات صنعتی است.

2- موقعیت استراتژیک بر مبنای نیازها:

این موقعیت شامل تلاش برای ارائه خدمات به گروه خاصی از مشتریان است که اکثر نیازهای آنان را مرتفع کند.

3- موقعیت استراتژیک بر مبنای دسترسی:

شامل ارائه خدمات به زیرمجموعه ای از مشتریان که از دیگر مشتریان در عواملی مانند موقعیت جغرافیایی یا تعداد تفاوت دارند و این تفاوت باعث میشود که خدمات لازم به این مشتریان ارائه شود

سیستم های اطلاعاتی حسابداری نقش مهمی در کمک به سازمان برای پذیرش و حفظ یک موقعیت استراتژیک دارد دستیابی به یک موقعیت مناسب به کمک فعالیت ها مستلزم این است که داده های مربوط به هر فعالیت به شیوه مناسبی گردآوری شود. سپس، این داده ها به اطلاعاتی تبدیل شوند تا بتوانند در فرآیند تصمیمات مدیریت مورد استفاده قرار گیرند. این اطلاعات باید قابل اتکاء و همواره در دسترس باشند. بنابراین، یک سیستم اطلاعاتی حسابداری که بخوبی طراحی شده است، برای رسیدن به یک موقعیت استراتژیک پایدار ضروری است. زمانی که یک موقعیت استراتژیک انتخاب گردید، شرکت باید در صدد طراحی فعالیت هایش باشد تا هم کارایی و هم اثر بخشی آن ها را به حد اکثر برساند. زنجیره ارزش وسیله ای است که می تواند شرکت را در شناسایی فعالیت های ضروری کمک کرده و فرصت هایی را که سرمایه گذاری بیشتر در فن آوری اطلاعات را توجیه می کند شناسایی کند.

زنجیره ارزش

هدف اصلی هر فعالیت تجاری تحصیل سود و افزایش ثروت برای سهامداران است. یک فعالیت تجاری وقتی سودآور خواهد بود که ارزش خدمات و کالاهای تولید شده بیش از مخارج تولید آن کالا یا خدمت باشد. زنجیره ارزش یک سازمان شامل نه فعالیت مرتبط به هم است که به تشریح فعالیت های دسته جمعی می پردازد. همانطور که در شکل 3-1 نشان داده خواهد شد، نه فعالیت زنجیره ارزش میتواند به دو دسته اصلی تقسیم شود.

فعالیت های اصلی:

پنج فعالیت اصلی زنجیره ارزش شامل فعالیت هایی است که به منظور تولید، بازاریابی و تحویل کالا و خدمات به مشتریان و همچنین خدمات پس از فروش به شرح زیر انجام می شود:

1- فعالیتهای تدارکات درون سازمانی شامل دریافت، نگهداری و انتقال مواد اولیه ای است که واحد تجاری بعنوان ورودی برای تولید محصولات و خدمات خود نیاز دارد.

2- فعالیت های عملیات تولیدی شامل فعالیت های تبدیل ورودیها به محصولات یا خدمات نهایی است.

3- فعالیت های تدارکات برون سازمانی مجموعه فعالیت های انتقال و توزیع محصولات و خدمات تکمیل شده بین مشتریان را در برمیگیرد.

4- فعالیت های بازاریابی و فروش فعالیت هایی است که به مشتریان کمک میکند تا محصولات و یا خدمات سازمان را بخرد.

5- فعالیت های خدمات پس از فروش شامل فعالیت های تعمیر و نگهداری پس از فروش برای مشتریان می باشد

فعالیت های پشتیبانی:

چهار فعالیت پشتیبانی در زنجیره ارزش به شرح زیر منجر به انجام فعالیت های اصلی بطور کارآمد و موثر می شود:

1- ساختار سازمان به فعالیت های حسابداری، تامین مالی و فعالیت های اداری عمومی که برای انجام وظایف هر سازمانی حیاتی است، اشاره دارد. سیستم اطلاعاتی حسابداری بخشی از ساختار سازمانی شرکت به شمار می رود.

2- فعالیت های منابع انسانی شامل تامین نیروی انسانی، استخدام، آموزش و تامین حقوق و مزایا و پاداشهای کارکنان است.

3- فعالیت های فن آوری شامل فعالیت های اصلاح و بهبود کالا یا خدمت است.

4- فعالیت های خرید شامل کلیه فعالیت های تهیه مواد اولیه، مواد مصرفی و ملزومات، ماشین آلات و ساختمانهای مورد استفاده برای اجرای فعالیت های اصلی است.

سیستم ارزشی (The value system) :

مفهوم زنجیره ارزش می تواند با این استدلال که بنگاه تجاری باید با تهیه کنندگان کالا و مواد، توزیع کنندگان و مشتریان ارتباط نزدیک و متقابل داشته باشند، بسط و گسترش یابد. بنابراین همانگونه که در شکل 4-1 نشان داده شده است زنجیره ارزش یک سازمان و زنجیره های ارزش تهیه کنندگان، توزیع کنندگان و مشتریان در کل یک سیستم ارزش را تشکیل می دهند با توجه به خطوط ارتباطی میان سازمانها در سیستم ارزش، یک شرکت میتواند به کمک سایر سازمانها برای خود ارزش ایجاد کرده و زنجیره ارزش خود را بهبود بخشد.

اطلاعات چیست ؟

اصطلاح داده به هرگونه وقایع و یافته هایی اشاره دارد که به وسیله یک سیستم اطلاعاتی گردآوری، ذخیره و پردازش می شود. اطلاعات داده های پردازش و سازمان دهی شده قابل فهم هستند.

جدول 2-1 ویژگی های اطلاعات مفید

- 1-اطلاعات وقتی مربوط است که ابهام و عدم اطمینان را کاهش دهد، توانایی پیش بینی تصمیم گیرندگان را بهبود بخشد و یا پیش بینی های قبلی را تایید یا تصحیح کند.
- 2-اطلاعات وقتی قابل اتکا است که بدون هرگونه خطا یا انحراف باشد و رویدادها و فعالیت های سازمان را به درستی نشان دهد.
- 3-اطلاعات وقتی کامل است که جنبه های با اهمیت رویدادها و فعالیت های ارائه گیری شده را نشان دهد.

4-اطلاعات وقتی به موقع است که تصمیم گیرندگان قادر به دستیابی به آنها در زمان تصمیم گیری باشند یعنی در زمان مناسب در دسترس تصمیم گیرندگان قرار گیرد.

5-اطلاعات وقتی قابل فهم است که در شکل وساختاری مفید وقابل فهم و درک نشان داده شود

6-اطلاعات وقتی قابل اثبات است که عملکرد مستقل دو فرد داری اطلاعات برابر را بسنجد

ارزش اطلاعات:

ارزش اطلاعات عبارتست از منافع اطلاعات منهای هزینه اطلاعات. منافع اطلاعات شامل کاهش عدم اطمینان و ابهام، تصمیمات اصلاحی و توانایی بهتر طراحی و برنامه ریزی فعالیت های سازمان است. هزینه اطلاعات شامل زمان و منابع صرف شده برای گردآوری، ذخیره سازی، پردازش و انتشار اطلاعات به منظور تصمیم گیری مفید است

بار اضافی اطلاعات :

ذهن انسان برای پردازش و جذب موثر اطلاعات محدودیت دارد بار اضافی اطلاعات هزینه بر است زیرا کیفیت تصمیم گیری کاهش یافته و هزینه تهیه اطلاعات افزایش می یابد. بنابر این حجم زیاد اطلاعات ارزش اطلاعات را کاهش می دهد

تصمیم گیری

محققان مدل های تصمیم گیری و شیوه حل بسیاری از مسائل را بسط و توسعه داده اند کلیه این مدل ها، تصمیم گیری را به عنوان یک فعالیت پیچیده چند مرحله ای به تصویر می کشند. ابتدا باید مسئله و مشکل شناسایی شود. سپس، فرد تصمیم گیرنده باید روشی را برای حل مسئله انتخاب نماید. پس از آن تصمیم گیرنده نیازمند گردآوری داده های مورد نیاز برای اجرای مدل تصمیم گیری است. پس از این مرحله، باید ستاده های مدل را بررسی و تفسیر کرده و مزایای هر روش را ارزیابی کند در پایان، تصمیم گیرنده بهترین راه حل را انتخاب و اجرا می کند

انواع تصمیم گیری:

یکی از اهداف سیستم اطلاعاتی حسابداری فراهم کردن اطلاعات مفید برای تصمیم گیری است. به منظور طراحی یک سیستم اطلاعاتی حسابداری که این هدف را تامین نماید، لازم است انواع مختلف تصمیماتی که در یک سازمان گرفته می شود شناسایی شوند تصمیمات می توانند براساس درجه و ساختار سازمانی و یا دامنه تصمیم طبقه بندی شوند.

ساختار تصمیم:

تصمیمات در میزان ساختاری بودنشان از یکدیگر متفاوتند.

تصمیمات ساختاری: تکراری، عادی و به اندازه کافی قابل فهم هستند و می توانند به کارکنان سطوح پایینتر در سازمان واگذار شوند.

تصمیمات نیمه ساختاری: با قواعد ناقص برای تصمیم‌گیری شناخته می‌شود و نیاز به ارزیابی و قضاوت ذهنی اضافی برای تجزیه و تحلیل داده‌های رسمی دارد.

تصمیمات غیر ساختاری: تصمیماتی غیر تکراری و غیرعادی هستند.

دامنه تصمیم:

تصمیمات بر مبنای دامنه تأثیرگذاریشان متفاوتند.

کنترل عملیاتی با اثربخشی و کارایی عملکرد فعالیت‌های معینی سروکار دارد. تصمیمات مربوط به مدیریت موجودی‌ها و اعتبارات در نظر گرفته شده برای مشتریان، نمونه‌ای از فعالیت‌های کنترل عملیاتی است.

کنترل مدیریتی با اثربخشی و کارایی استفاده از منابع به منظور دستیابی به اهداف سازمانی ارتباط دارد. توسعه منابع انسانی و تصمیم‌گیری در مورد پروژه‌های تحقیقاتی و بهبود محصولات، نمونه‌هایی از فعالیت‌های کنترلی مدیریت هستند.

در واقع در بحث دامنه تصمیم‌گیری مدیریت بر اساس چرخه فعالیت‌های اساسی حسابداری تصمیمات مربوط را اتخاذ می‌نماید.

آینده سیستم‌های اطلاعاتی حسابداری:

✓ به طور سنتی سیستم اطلاعات حسابداری (AIS) به یک سیستم پردازش معاملات اشاره دارد زیرا، سیستم حسابداری تنها با اطلاعات مالی و معاملات حسابداری ارتباط داشت.

✓ سیستم‌های برنامه‌ریزی منابع سازمانی (Enterprise resource planning systems)

یکی از بخش‌های پیشرفته طراحی است که مشکلاتی نظیر تضاد و مغایرت داده‌ها در سیستم را برطرف می‌نماید و کلیه جنبه‌های فعالیت‌های سازمان را با سیستم اطلاعاتی حسابداری سنتی تلفیق، یکپارچه و هماهنگ می‌کند